

ÎNVĂȚĂMÂNTUL PEDAGOGIC BOTOȘĂNEAN ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

THE PEDAGOGICAL EDUCATION IN BOTOȘANI IN THE INTERWAR PERIOD

Drd. Miron Cristian Vasile¹

Abstract: *By the end of the nineteenth and at the beginning of the twentieth century, schools in the urban areas, but especially those in the rural areas, were confronted with a lack of primary school teachers for the primary schools, in the educational system of Romania. In this context, the political factors from Botoșani County followed the national tendency of setting up pedagogical schools. Thus, in the city of Botoșani, there have been created two important High Schools: "Despina Doamna" Pedagogical School (Școala Normală de Învățătoare „Despina Doamna” Botoșani) and "Mihai Eminescu" Pedagogical School (Școala Normală de Învățători „Mihai Eminescu” Botoșani). These two institutions had to prepare primary teachers for the schools in Botoșani and Dorohoi counties. Although they faced material difficulties, pedagogical schools played an important role in the enlightenment of the masses through culture.*

Keywords: *Normal education, Botoșani, the interwar period.*

Odată cu intrarea în vigoare a Legii Instrucțiunii Publice, după anul 1864, se înființează numeroase școli, de toate gradele, pe teritoriul țării. În județul Botoșani se urmează aceeași tendință națională, înființându-se școli primare, gimnaziale, dar și instituții de învățământ cu profil normal, comercial și tehnic. În același timp investițiile în domeniul educației încep să crească, prin construcția de noi clădiri școlare, prin îmbogățirea și diversificarea materialului didactic, prin înființarea bibliotecilor școlare, prin apariția publicațiilor cu profil pedagogic sau prin înființarea asociațiilor profesionale ale cadrelor didactice.

Trebuie remarcat faptul că pe lângă școlile de băieți, încep să aibă acces în școli și fetele, înființându-se școli normale, profesionale sau de meserii pentru fete.

Contextul legislativ în care au apărut școlile normale a fost unul favorabil. Prima lege care a reglementat funcționarea învățământului pedagogic în România a fost *Legea învățământului primar și primar-normal*,² intrată în vigoare începând cu

¹ Școala Doctorală de Științe Socio-Umane, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava.

Acknowledgement: Această lucrare a fost realizată cu sprijinul proiectului POCU 125040, cu titlul: ”Dezvoltarea învățământului terțiar universitar în sprijinul creșterii economice - PROGRESSIO”, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 – 2020.

² *Monitorul Oficial al României*, nr. 40 din 23 mai 1900.

anul 1893. Aceasta prevedea obligativitatea învățământului pentru copiii având vârste între 7 și 14 ani.

Printre altele, legea prevedea și modalitatea de pregătire și formare a învățătorilor și institutorilor în cadrul școlilor normale, care aveau o durată de cinci ani.

*Legea asupra învățământului primar, primar-profesional, primar-superior și normal primar*³, din anul 1900, constituia cadrul normativ după care se organiza învățământul pedagogic și cel primar. Conform legii, rolul învățământului normal era de a forma corpul didactic al școlilor primare din mediul urban și cel rural. Conform legii, școlile normale erau împărțite în: școli normale de învățători, școli normale de învățătoare, școli normale de institutori și școli normale de institutoare. Școlile normale de învățători sau învățătoare aveau o durată de 5 ani. Aceeași perioadă de școlarizare o urmau și cursanții școlilor normale de institutori din București și Iași.

*Legea pentru învățământul primar al statului și învățământul normal-primar*⁴, din anul 1924, cuprindea modalitatea de organizare a învățământului primar, care forma primul grad al învățământului, ce cuprindea grădinițele de copii, școala primară, școala și cursurile pentru adulți, școlile pentru copiii „anormali-educabili”⁵.

Școala normală avea rolul de a forma corpul didactic de predare din grădinițe și de pregătire a învățătorilor și învățătoarelor din clasele primare. Organizarea acestui tip de învățământ era unitară în întreaga țară. Durata cursurilor în școlile pedagogice era de șapte ani, iar pe lângă fiecare astfel de instituție funcționa o școală de aplicație în care elevii puteau să facă lecții practice, necesare formării viitoarelor cadre didactice. O prevedere importantă a legii îi obliga pe absolvenții școlilor normale să profeseze timp de 10 ani în învățământul de stat național, în caz contrar erau obligați să restituie statului banii investiți pentru formarea lor.

Școala Normală de Învățătoare „Despina Doamna” Botoșani a fost înființată în anul 1919,⁶ cu scopul de a furniza personal didactic județelor Botoșani, Dorohoi și Suceava.⁷

Elevii școlii proveneau în cea mai mare măsură din localitățile ce aparțineau județelor Botoșani și Dorohoi.

Încă de la înființare, unitatea de învățământ a funcționat într-un spațiu închiriat, pe locul unei foste unități militare. Cu sprijinul primarului de la acea vreme, C. V. Ficșinescu, școala a mai închiriat niște spații pentru organizarea internatului, în două case din apropierea liceului. Astfel, încă din primii doi ani de funcționare, unitatea cuprindea patru localuri: o școală primară pentru cursuri și trei localuri particulare

³ *Monitorul Oficial al României*, nr. 75 din 5 iulie 1900.

⁴ *Monitorul Oficial al României*, nr. 101 din 26 iulie 1924.

⁵ *Ibidem*.

⁶ SJAN Botoșani, fond *Școala Normală de Fete „Despina Doamna” Botoșani*, d. 28/1919-1920, f. 7.

⁷ Ștefan Ciubotaru, *Pagini din istoria învățământului botoșănean*, Editura Litera, București, 1987, p. 109.

pentru internat, toate trei aflându-se în același cartier al orașului, la distanțe de câteva minute unul de altul.⁸

Conducerea unității de învățământ a fost sprijinită de Prefectura Botoșani și de alte școli în vederea aprovizionării cu material didactic și mobilier. În acest fel, a fost posibil ca deschiderea oficială pentru elevii claselor I, II, III și V, să aibă loc la data de 26 noiembrie 1919, elevele fiind externe, iar din data de 26 Februarie 1920, a început să funcționeze și internatul.⁹

Administrația liceului s-a confruntat în permanență cu lipsa spațiilor, în vederea desfășurării orelor în condiții optime. Încă de la înființare, conducerea școlii a solicitat construcția unui corp de clădire nou, dar construcția acestuia a avansat foarte greu, din cauza faptului că sumele acordate de minister erau foarte restrânse. Spre exemplu, în anul 1925, s-a alocat din bugetul ministerului suma de 1 000 000 de lei, sumă care nu s-a putut utiliza în întregime pentru construcția localului în primele luni. În același an, ministerul a dispus ca suma de 500 000 lei, ce nu fusese cheltuită la mijlocul campaniei de lucrări, să fie transferată Școlii normale de învățători „Mihai Eminescu”, din Botoșani.¹⁰

În toată existența sa, dintre anii 1919-1938, Școala Normală de Învățătoare „Despina Doamna” Botoșani a funcționat în localuri închiriate. În anul 1932, printr-o decizie a Ministerului Agriculturii și Domeniilor, jumătate din suprafața agricolă a instituției a fost restabilită în proprietatea statului.¹¹

Materialul didactic necesar desfășurării orelor de studiu a fost procurat din fondurile primite de la Casa Școalelor sau din fondurile Comitetului Școlar.¹² Din aceste surse, se procurau elemente de mobilier (bănci, biblioteci, dulapuri), dar și material didactic necesar orelor de geologie, botanică, fizică, chimie, istorie, geografie, lucru manual, desen, țesătorie, gimnastică.¹³

În anul 1932, a fost desființată Școala Normală de Învățătoare „Mihai Eminescu” Botoșani, iar o parte din materialul didactic, mobilierul și o suprafață de teren au fost transferate Școlii Normale de Învățătoare „Despina Doamna” Botoșani.¹⁴

Conducerea unității de învățământ a fost asigurată de profesor Olga Săvinescu, absolventă a Liceului Institutului Hempel din Iași, licențiată în Filologie modernă în cadrul Universității București, având și studii speciale de limba franceză la Paris, cu

⁸ Școala Normală de Învățătoare „Despina Doamna” Botoșani, Anuarul pe anii școlari 1919-1920, 1920-1921, 1921-1922, p. 4.

⁹ SJAN Botoșani, fond *Școala Normală de Fete „Despina Doamna” Botoșani*, d. 33/1920-1921, f. 43.

¹⁰ Școala Normală de Învățătoare „Despina Doamna” Botoșani, Anuarul pe anii școlari 1925-1926, p. 4.

¹¹ Școala Normală de Învățătoare „Despina Doamna” Botoșani, Anuarul pe anii școlari 1932-1933, p. 21.

¹² Școala Normală de Învățătoare „Despina Doamna” Botoșani, Anuarul pe anii școlari 1925-1926, p. 14.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Școala Normală de Învățătoare „Despina Doamna” Botoșani, Anuarul pe anii școlari 1932-1933, p. 29.

numeroase lucrări și manuale de limba franceză publicate, care veneau în sprijinul elevilor¹⁵.

Corpul profesoral a fost unul de excepție, cuprinzând cadre didactice calificate, având gradul didactic provizoriu sau definitiv, absolvente ale Universităților din Iași și București.¹⁶ Profesorii erau specializați în domeniile la care predau, fiind licențiați în litere și științe, teologie, filosofie, medicină, limbă franceză, pedagogie, arte, gimnastică, istorie, muzică vocală.¹⁷

Din data de 22 martie 1920, a început să funcționeze în cadrul aceluiași local de școală, Școala de Aplicație cu trei posturi.¹⁸ Pregătirea pedagogică a elevilor din ultimii ani de studiu a fost efectuată, în cadrul Școlii de Aplicație, de către profesorul Gabriela Leonărdescu, având la dispoziție patru clase, cu circa 80 de elevi. Aceasta era, la rândul său, un cadru didactic foarte bine pregătit, fiind absolventă a Institutului Hempel din Iași și licențiată în filosofie, implicându-se în publicarea unor manuale de limba franceză, în calitate de membru în colectivele de redactare, împreună cu profesorul Olga Săvinescu.¹⁹

În vederea perfecționării cadrelor didactice, Casa Școalelor a organizat cursuri de pregătire profesională, pentru profesorii care predau la această școală. Un exemplu în acest sens este cursul de tehnică experimentală în vederea construcției aparatelor simple de radio, cu mijloace improvizate, din anul școlar 1925-1926.²⁰ Acest curs urmărea punerea în aplicare a legii radiotelefoniei. În același an, cadrele didactice care predau orele de gimnastică sau cele care predau istorie au putut participa la două congrese științifice, pe aceste teme, organizate la Cluj.²¹

În primul an de funcționare al Școlii Normale de Fete „Despina Doamna” Botoșani, respectiv anul școlar 1919-1920, dintr-un număr de 195 elevi înscriși, au promovat numai 164 elevi, existând un număr de 31 elevi nepromovați din diverse motive: repetenție, retrași de la școală, boală sau deces.²²

În anul școlar 1928-1929, numărul elevilor înscriși scade, ajungând la un efectiv de 108 elevi. Dintre aceștia, un număr de 15 elevi nu au promovat în anul următor de studii, din diferite motive.²³

Abia în anul școlar 1936-1937, numărul elevilor înscriși în cadrul Școlii Normale de Fete „Despina Doamna” Botoșani crește, ajungând la 8 clase, cu un

¹⁵ SJAN Botoșani, fond *Școala Normală de Fete „Despina Doamna” Botoșani*, d. 78/1928, f. 11.

¹⁶ *Ibidem*, f. 10.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Școala Normală de Învățătoare „Despina Doamna” Botoșani, Anuarul pe anii școlari 1919-1920, 1920-1921, 1921-1922, p. 6.

¹⁹ SJAN Botoșani, fond *Școala Normală de Fete „Despina Doamna” Botoșani*, d. 78/1928, f. 10.

²⁰ Școala Normală de Învățătoare „Despina Doamna” Botoșani, Anuarul pe anii școlari 1925-1926, p. 6.

²¹ *Ibidem*.

²² SJAN Botoșani, fond *Școala Normală de Fete „Despina Doamna” Botoșani*, d. 2/1919-1920, ff.1-195.

²³ *Idem*, d. 11/1928-1929, ff.1-108.

efectiv de 232 elevi.²⁴ Dintre aceștia au promovat 199 elevi, iar 33 au fost declarați nepromovați, din cauze diferite, cum ar fi: repetenție, retrași, eliminați, transferați, boală.²⁵

Pentru a realiza economii la bugetul statului, Ministerul Instrucțiunii Publice a propus desființarea mai multor școli din țară. La Botoșani, s-a propus desființarea Școlii Normale de Învățătoare „Despina Doamna”, în anul 1932, dar s-a revenit asupra deciziei, aceasta continuând să-și desfășoare activitatea până în anul 1938.²⁶

Școala Normală de Învățători „Mihai Eminescu” din Botoșani a fost înființată în anul 1919, iar în anul 1932, ministerul a decis desființarea sa, astfel că ultima generație de elevi a funcționat în anul școlar 1932-1933.²⁷

În anul școlar 1920-1921, au existat un număr de 185 de elevi înscriși (54 elevi în clasa I, 44 elevi în clasa a II-a, 50 elevi în clasa a III-a și 37 elevi în clasa a IV-a).²⁸ Din cei 185 elevi înscriși, au promovat un număr de 118, 16 elevi fiind declarați repetenți, iar 42 elevi au fost corigenți la diferite discipline de studiu.²⁹

Numărul elevilor înscriși la Școala Normală de Băieți „Mihai Eminescu” Botoșani a crescut la 267 în anul școlar 1925-1926 (53 elevi în clasa I, 46 elevi în clasa a II-a, 50 elevi în clasa a III-a, 45 elevi în clasa a IV-a, 42 elevi în clasa a V-a și 31 elevi în clasa a VI-a).³⁰ Din cei 267 elevi, au promovat un număr de 205 elevi, 7 elevi fiind retrași, 29 elevi au fost corigenți, 19 elevi au fost declarați repetenți, iar 7 elevi au fost examinați în toamnă.³¹

Școala nu a beneficiat de un local propriu, iar procesul de predare-învățare s-a făcut în clădiri închiriate. La început, școala a fost instalată în câteva clădiri diferite: cursurile se țineau în localul Școlii de Băieți Nr. 2, iar internatul a fost așezat într-o clădire ce a aparținut Regimentului 37 Infanterie și Școlii de Meserii.

Abia în anul 1923, a început construcția unui local de școală, care nu a fost finalizat nici până la desființarea sa, în anul 1932. Construcția corpurilor de clădire ale școlii nu a fost finalizată din cauza finanțării foarte slabe: în anul 1923, s-a alocat suma de 1 000 000 de lei, 1 750 000 lei în anul 1924, 2 000 000 lei în anul 1925.³² Până în anul 1932, s-au cheltuit 17 milioane de lei, sume insuficiente, care nu au permis finalizarea clădirii.³³

²⁴ *Idem*, d. 20/1936-1937, ff. 1-232.

²⁵ *Ibidem*, ff. 1-132.

²⁶ SJAN Botoșani, fond *Școala Normală de Fete „Despina Doamna” Botoșani*, d. 5/1938, f. 76.

²⁷ *Idem*, d. 18/1932-1933, f. 4.

²⁸ *Idem*, d. 2/1920-1921, ff. 1-185.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ SJAN Botoșani, fond *Școala Normală de Băieți „Mihai Eminescu” Botoșani*, d. 10/1925-1926, ff. 1-267.

³¹ *Ibidem*.

³² Tiberiu Crudu, *Activitatea celor dintâi 7 ani ai Școlii Normale de Învățători „Mihai Eminescu” Botoșani*, Editura B. Saidman, Botoșani, 1927, p. 41.

³³ SJAN Botoșani, fond *Școala Normală de Băieți „Mihai Eminescu” Botoșani*, d. 129/1932-1933, f.

17.

Corpul profesoral a fost condus de profesorul Tiberiu Crudu. Acesta a renunțat la postul său de profesor din orașul Dorohoi, apoi a fost profesor în localitatea Tudora, iar ulterior, a pus umărul la înființarea școlii normale din județul Botoșani.³⁴

Școala a adunat un număr de profesioniști care au făcut cinste învățământului secundar botoșănean: Gheorghe Comicescu, N. N. Răutu, Eugen Timpoc, Constantin Tufescu, N. Blebea, V. Galin. La Școala de Aplicație, pregătirea viitorilor învățători a fost făcută de M. Vasiliu, M. Apostol, C. Dumitriu și A. Popescu.³⁵

Programa analitică a învățământului normal urmărea să ofere cunoștințe depline, unitare, generale și practice, prin studierea limbii române, limbii franceze, științelor agricole, istoriei, geografiei, religiei, fizicii, chimiei, biologiei, matematicii, muzicii, desenului, lucrului manual. O atenție deosebită se acorda studierii științelor pedagogice și psihologice, în special în Școlile de Aplicație, în care se urmărea pregătirea metodică a viitorilor dascăli.

Activitățile organizate în școală erau destul de variate: a fost înființată o orchestră a școlii normale, erau organizate numeroase expoziții de pictură, desen, caligrafie, modelaj și iconografie. De asemenea, erau organizate serbări în care elevii intonau cântece și recitau poezii.³⁶

Pentru diversificarea activităților și în vederea punerii în practică a cunoștințelor teoretice, erau organizate excursii, după finalul anilor de studiu, cum ar fi excursia din anul 1923, cu plutele pe râul Bistrița, la Vatra Dornei, Piatra Neamț și cu urcare pe masivul Ceahlău.³⁷ În anul 1924, a fost organizată o excursie în Bucovina și în Ardeal.³⁸

Încercând să *concluzionăm*, putem spune că, evoluția sistemului de învățământ în perioada 1859-1948 a avut loc în concordanță cu nevoia de dezvoltare economică și socială a societății. Numeroasele modificări ale legilor din domeniul instrucției publice au avut ca scop educarea generală a maselor și iluminarea acestora prin cultură.

Școlile normale și cele de meserii din județul Botoșani s-au confruntat cu mari dificultăți financiare, unele dintre ele funcționând în localuri improprii. De asemenea, unele școli menționate nu au deținut localuri proprii, fiind nevoite să închirieze clădiri de la instituții ale statului sau de la persoane fizice. În cazurile în care autoritățile nu investeau sume suficiente pentru construcția localurilor de școală, construcția acestora se făcea foarte lent.

O altă trăsătură a activității școlilor de meserii botoșănene o constituie aplicabilitatea activității didactice materializată prin pregătirea practică a viitorilor absolvenți, în interiorul Școlilor de Aplicație. Acestea aveau rolul de a efectua stagii de practică în vederea pregătirii profesionale a absolvenților.

³⁴ Tiberiu Crudu, *op.cit.*, p. 59.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*, p. 119

³⁷ *Ibidem*, p. 379.

³⁸ SJAN Botoșani, fond *Școala Normală de Băieți „Mihai Eminescu” Botoșani*, d. 69/1920-1924, f.113.

La începutul secolului trecut, corpul profesoral botoșănean a contribuit substanțial la îmbunătățirea situației culturale, economice și sociale a orașului. Profesori cu vocație de mari maestri în arta didactică și pedagogică s-au întrecut pe sine în a conferi forță și demnitate instituțiilor în care au muncit, uneori, o viață de om. Dascăli în sensul cel mai pur al cuvântului precum Olga Săvinescu, Tiberiu Crudu, Nicolae Cernescu sau Eugenia Petrovan deveniseră personaje emblematice pentru urbea botoșăneană. Amprenta personalității lor s-a impregnat fidel în mintea și sufletul elevilor de atunci.

În prima jumătate a secolului XX, școala românească dispune de o legislație, organizare și structură modernă, iar cadrele didactice încep să devină din ce în ce mai pregătite, angrenate într-o structură instituțională funcțională.

Coordonatele activității educaționale din școlile profesionale și cele normale botoșănene au fost caracterizate prin seriozitate, muncă enormă și foarte mult profesionalism.

BIBLIOGRAFIE

Arhive

Fond Școala Normală de Băieți „Mihai Eminescu” Botoșani.

Fond Școala Normală de Fete „Despina Doamna” Botoșani.

Periodice

Monitorul Oficial al României, nr. 40 din 23 mai 1893.

Monitorul Oficial al României, nr. 75 din 5 iulie 1900.

Monitorul Oficial al României, nr. 79 din 9 iulie 1900.

Monitorul Oficial al României, nr. 101 din 26 iulie 1924.

Școala Normală de Învățătoare „Despina Doamna” Botoșani, *Anuarul pe anii școlari 1919-1920, 1920-1921, 1921-1922*.

Școala Normală de Învățătoare „Despina Doamna” Botoșani, *Anuarul pe anii școlari 1925-1926*.

Lucrări generale

Albulescu, Ion; Albulescu, Mirela, *Soluția lui Spiru Haret la chestiunea Țărănească. Progresul social prin educație în spațiul rural românesc. Schimbare și devenire în istoria României*, Cluj Napoca, Centrul de Studii Transilvane, 2008.

Bâldescu, Emil, *Spiru Haret în știință, filozofie, politică, pedagogie, învățământ*, București, Editura didactică și pedagogică, 1972.

Bordeianu, Mihai, Petru, Vladcovschi, *Învățământul românesc în date*, Iași, Junimea, 1979.

Ciubotaru, Ștefan, *Pagini din istoria învățământului botoșănean*, București, Editura Litera, 1987.

- Cristea, Gabriela, *Reforma învățământului. O perspectivă istorică (1856-1944)*, București, Editura didactică și pedagogică, 2001.
- Crudu, Tiberiu, *Activitatea celor dintâi 7 ani ai Școlii Normale de Învățători „Mihai Eminescu” Botoșani*, Botoșani, Editura B. Saidman, 1927.
- Crudu, Tiberiu, *Botoșanii în 1932*, Botoșani, Editura Liga culturală, 1932.
- Giurescu, Constantin C. și colaboratorii, *Istoria învățământului din România*, București, Editura didactică și pedagogică, 1971.
- Giurescu, Dinu C.; Mate, Horia C.; Nicolescu, Nicolae C.; Popa, Marcel D.; Rădulescu, Gheorghe; Stănciulescu, Alexandru, *Istoria României în date. Ed. A 3-a*, Coordonare Dinu V. Giurescu, București, Editura Enciclopedică, 2010.
- Gudin, Cristina, *Istoria modernă a românilor – Cultură și modernizare*, București, Editura Tritonic, 2009.
- Iorga, Nicolae, *Istoria învățământului românesc*, București, Casa Școalelor, 1928.
- Iorga, Nicolae, *Istoria Românilor în chipuri și icoane*, București, Editura Humanitas, 2012.
- Manolache, Anghel; Gheorghe, Pârnuță, *Istoria învățământului din România*, Vol. II, București, Editura didactică și pedagogică, 1994.
- Nicolae, Constantin, *Organizarea și conținutul învățământului profesional și tehnic în România. Aspecte din perioada 1864-1948*, București, Editura didactică și pedagogică, 1974.
- Popescu Teiușan, Ilie, București, *Contribuții la studiul legislației școlare românești. Legea instrucției publice din 1864*, Editura didactică și pedagogică, 1963.
- Popescu Teiușan, Ilie, *Pedagogi și oameni de școală din România*, București, Editura didactică și pedagogică, 1975.
- Stanciu, Gheorghe I., *O istorie a pedagogiei universale și românești până la 1900*, București, Editura didactică și pedagogică, 1977.
- Stoian, Stanciu; Vasile, Iliescu, *Contribuții la istoricul cercetării pedagogice și al școlilor experimentale din România*, București, Editura didactică și pedagogică, 1967.